UEGEUS

MAGAZINE VRIJZINNIGE ACTUALITEIT OOST-VLAANDEREN

Nacht van de Vrijdenker

WEERSTAND VAN HET VERSTAND

Donald Trump en het kwaad

SUSAN NEIMAN

Sekswerk meestal een vrijwillige keuze

HANS VANDECANDELAERE

ISSN0780-2989 › P608277 › VERSCHIJNT DRIEMAANDELIJKS › JAARGANG 51 › NR. 4 › OKTOBER 2019 › PRIJS LOS NUMMER €4

De troostende geesten van Johan Tahon

Nadat Johan Tahon een tijd zwarte sneeuw gezien heeft als beginnend beeldhouwer, werd hij eerst gegeerd in de Vlaamse collecties, getoond in musea en veel gevraagd door de galerijen om zich verder te ontpoppen tot een zeer bekend kunstenaar met internationale allure. Hij had de moed om zich niet zonder slag of stoot te ontdoen van de invloedrijke West-Vlaamse galerij De Weer. Na wat wankelen, bleek dit de juiste beslissing om zijn werk verder te ontwikkelen.

Willem Elias

Hij houdt er twee ateliers op na. Eén in Oudenaarde voor de grote constructies en één in de Zwalmstreek naast zijn woning voor het meer intieme werk. In beide ziet men wat men ondertussen de typische Tahon-figuren kan noemen. Creaturen die zich in alle mogelijke bochten wringen, met wisselende melancholische mimieken en die vooral wit zijn. Je waant je daardoor in een etherische sfeer. Zijn werk heeft inderdaad iets angeliek. Zijn deze geesten engelbewaarders uit de christelijke mythologie of de daimonion, een geleigeest die Socrates vergezelde? Zijn het de schimmen uit onze angstige dromen of de Pierrots uit het tragi-komische theater? Zijn het figuranten uit het meesterwerk van Wim Wenders, *Der Himmel über Berlin* of zijn het helden of heiligen uit de oude westerse en niet-westerse religies? Zijn het de *korai* uit Athene maar dan met een gekwetste gelukzalige glimlach of fetisjen uit Afrika, met de afdruipende sporen van rituele handelingen?

Ze zijn het geen van allen, want het zijn schepsels uit de manueel gerealiseerde verbeelding van Tahon. Familie zijn ze wel. Het zijn beelden door de mens gemaakt om bescherming te zoeken, allicht in illusies waaraan men een gezicht wil geven. Vergeten we niet dat 'illusie' etymologisch terug gaat op: 'inspelen', het spel, één van de moeders van cultuur en kunst.

> Reeds vóór het Oude Testament vindt men teksten waarin de engel verschijnt. Dit archetype blijft ook de hedendaagse kunstenaar inspireren

Het is verleidelijk om in dit verband te rade te gaan bij het archetype-concept van Jung, een beeld dat – zij het onder verschillende verschijningen – bij alle volkeren van alle tijden een belangrijke rol speelt in de cultuur, omdat het vorm geeft aan zeg maar universele gevoelens, ondersteund door de aanwezigheid in het onbewuste via de droom: het Kind, de Held, de Grote Moeder, de Wijze, de Oplichter... Ook de Engel zou men er aan toe kunnen voegen. De engel staat voor het goede, voor de troost en de bescherming. Reeds vóór het Oude Testament vindt men teksten waarin de engel verschijnt. Dit archetype blijft ook de hedendaagse kunstenaar inspireren.

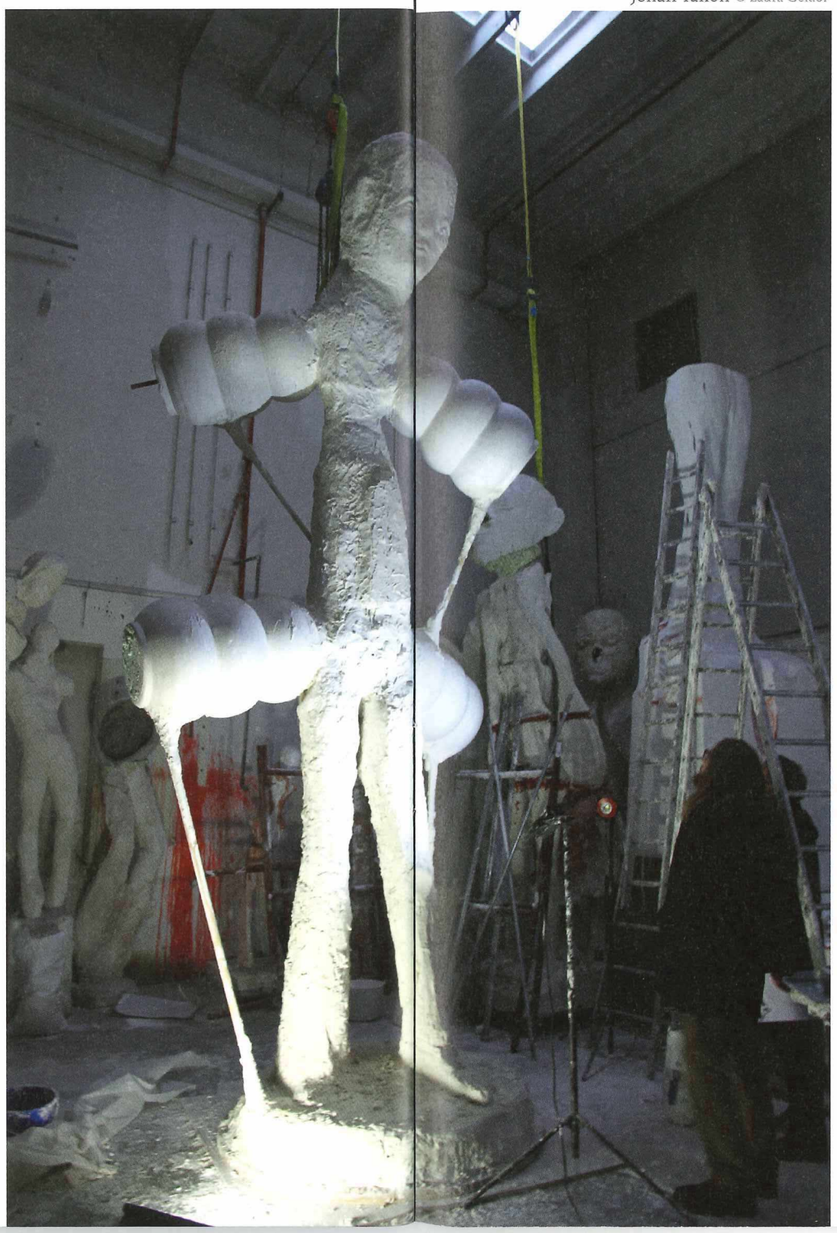

Johan Tahon © Laura Geldof

> Johan Tahon gelooft zelf sterk in de 'psychobiografie', de methode om via de kennis van de levenservaring van de kunstenaar het werk te begrijpen

EEN CATASTROFE TEVEEL

En troost kan Johan Tahon gebruiken. Hij maakte wat men noemt een 'ongelukkige jeugd' mee. De relatie met zijn vader was ronduit slecht te noemen. Het leidde niet tot misdadigheid, maar tot de andere weg, de weldaden, het creëren van een artistiek oeuvre waaraan ook anderen iets hebben. Kunst zit vaak in de buurt van de therapie, zowel door het maken als door het beleven van het maaksel. Het bleef daar niet bij. Zijn moeizame start als artiest bracht ook niet onmiddellijk vrolijkheid. De fles als troost hield geen soelaas in, al belette het zijn creativiteit niet. Geheelonthouding is sinds lang zijn credo zonder zondigen. Het verlies van een jong kind was een catastrofe teveel. Maar gelukkig was er de kunst. Ik vertel dit soort persoonlijke gegevens zelden of nooit als ik het werk wil toelichten. Johan Tahon gelooft echter zelf sterk in de 'psychobiografie', de methode om via de kennis van de levenservaring van de kunstenaar het werk te begrijpen.

Vanuit deze hoek heeft hij zelf zijn engelbewaarders gemaakt. In dit geval ten voordele van de droom, want zijn vriendelijke fantomen gaan in tegen de wetten en de praktische bezwaren van de daadwerkelijkheid, waardoor Willem Elschot zich liet afschrikken. Het zijn ook geen gedaanten die de wijsheid van de oude dag met zich meedragen, maar wel de blijmoedigheid van de kindertijd. In *Der Himmel über Berlin* van Wim Wenders kruisen twee rode draden elkaar. Er is de wandel van de oude man, niet voor niets Homerus genaamd, die ronddwaalt door de vergane gebouwen van wat ooit de Potsdammer Platz was en de bibliotheek, in het verleden dus. En er is het ritmisch citerend schrijven van het gedicht *Lied Vom Kindsein* van Peter Handke. In dit laatste zit een sfeerverwantschap met de bevolking van de droomwereld van Johan Tahon. Peter Handke typeert de kinderlijkheid door de vragen: waarom ben ik ik en niet jij? Waarom ben ik hier en waarom niet daar? Waar begint de tijd en waar eindigt de ruimte? Is het leven onder de zon niet slechts een droom? ... De kunstenaar als kind gebleven volwassene is sterk aanwezig in het werk van Johan. Als hij erover spreekt stijgen de ballonnen naar de hemel.

Dit facet van zijn werk trekt ook andere kunstenaars aan. Zo heeft hij Till Lindemann leren kennen, de frontzanger van Rammstein, een Duitse metalband die een eigen stempel op dit genre gezet heeft. Hij schreef vijf gedichten bij het werk van Johan Tahon. Een ervan vond hij zo mooi dat de titel, *Wir überleben das licht*, ook de naam werd voor zijn tentoonstelling in het Bonnefantenmuseum. De samenwerking liep uit op een gezamenlijk boekproject.

> De kunstenaar als kind gebleven volwassene is sterk aanwezig in het werk van Johan

THERAPEUTISCHE KRACHT

Misschien is het die therapeutische kracht die het Universitair Ziekenhuis VUB deed besluiten een reeks vervreemdend/geruststellende koppen te plaatsen. Ze bevolkt de overgangsbrug tussen de inkomsthal en het Louis Tielemansgebouw. Naast het gips als basismateriaal voor het creëren van zijn witachtige wereld, is Johan Tahon gaan experimenteren met keramiek. Het werd een bijdrage aan de bewijsvoering dat klei tot meer kan leiden dan tot een pot. Het ontstaan in de geschiedenis van een voorwerp dat iets kan vatten is al een culturele prestatie. Wanneer men dit utilitaire overstijgt, wordt het een dimensie meer. Door te spelen met glazuren wordt de indruk van vochtigheid bestendigd. Het werd een belangrijk nevenkenmerk van zijn werk. De reeds zeer intense mimetische kracht van de gelaatsuitdrukking wordt nog verstevigd door de dripping-wirwar van glazuurvloeisel. Het effect lijkt

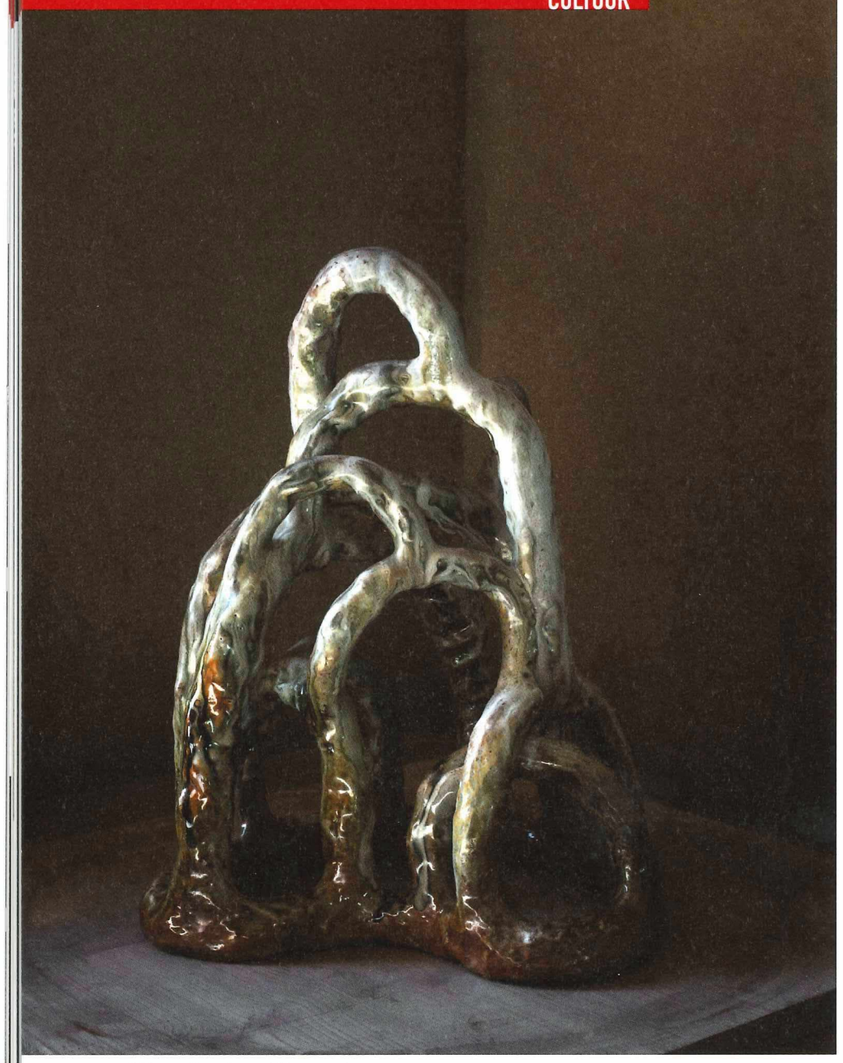

Clémentine Dupré 'Barocco' © Anthony Girardi

op dat van rituelen zoals deze in Afrika waar fetisjen soms met bloed overgoten worden met magische bedoelingen. Tahon houdt van rituelen.

De frontzanger van Rammstein schreef vijf gedichten bij het werk van Johan Tahon. Een ervan vond hij zo mooi dat de titel, *Wir überleben das licht*, ook de naam werd voor een tentoonstelling

Ze passen in zijn levenshouding waarin hij via zijn kunst oproept om tijd te nemen, door stil te staan bij de dingen des levens. Zijn sculpturen zijn rustpunten. Rituelen herhalen hetzelfde om te verdiepen. Er wordt gebroken met de snelheid van de gerobotiseerde wereld. De robot is uitgesproken geen sculptuur. Het zijn machientjes ter bevordering van de instrumentele banaliteit van de wereld. De keramische koppen van Tahon roepen op tot mijmering of zelfs bezinning niet per se over het bovennatuurlijke, maar over zichzelf als humaan wezen en over het wezen van het humane. Zo staan er vijf in de transitzone tussen

JOHAN TAHON & CLÉMENTINE DUPRÉ (F)
WHITE CHALK

Vernissage zaterdag 9 en zondag 10 november 2019, 14:00-18:00
Beide kunstenaars zijn zaterdag 9 november 2019 aanwezig en worden om 15:00 ingeleid door prof.dr.em. Willem Elias.

Tentoonstelling van 15 november t.e.m. 21 december 2019, steeds open op vrijdag en zaterdag, 14:00-18:00 (andere dagen enkel op afspraak).

Valcke Art Gallery - Bernard Spaelaan 14, Gent - www.valckeartgallery.be

De galerij toont verzameld werk van Johan Tahon, Yves Malfliet, Fabienne Withofs, Anne Mortier, Johan Van Loon, Reinhilde Van Grieken en Jorge Manilla.

twee gebouwen van het VUB-UZ. De patiënten en hun geliefden kunnen er mee dialogeren over leven en dood. Ze hebben zichtbaar al wat meegemaakt. Ze staan er niet te pronken van gezondheid, maar tonen hun kwetsuren van lichamelijk of psychologische aard. De gaten in hun hoofd leiden naar de complexe psychische spanningen en duisterheden van het gemoed.

Tahon houdt van rituelen. Ze passen in zijn levenshouding waarin hij via zijn kunst oproept om tijd te nemen, door stil te staan bij de dingen des levens

Men kan het oeuvre van Johan Tahon bekijken vanuit de psycho-biografische invalshoek, waarbij de conflicten tijdens de levensloop bronnen worden om het werk beter te begrijpen.

Men kan ook de thematische verwantschap beklemtonen met de uitdrukking van de angst voor de eenzaamheid en het eraan gepaarde verlangen niet alleen voor het leven te staan, zoals dit in oude westerse en ook in niet-westerse culturen aan bod komt. Dit brengt een universele dimensie met zich mee. Men kan ook gewoon naar de vorm kijken. Een kunstenaar schrijft zich in op

een bepaald ogenblik, in wat de momentane eigentijdse gang van zaken is, in de artistieke wereld. Hij gaat daar bij voorkeur best vooral zijn eigen gang in. Wie, zoals Tahon, in 1965 geboren is, heeft als twintigjarige het hoogtepunt van het postmodernisme meegemaakt en kon weinig anders dan zich daarin te positioneren. Ondertussen kunnen we verschillende strategieën traceren van de wijze waarop die generatie en deze erop volgend, een wijze hebben ontwikkeld om met die correctie op het modernisme om te gaan. Hoofdzonde van het modernisme was immers de manier om een vormgeving zo principieel streng te willen afbakenen als een soort zuivere entiteit die de rest uitsloot. Niet het pure, maar het hybride werd het model. De beeldhouwwerken van Brancusi zijn als door de natuur gebaard. Bij Johan Tahon daarentegen blijven de navelstrengen zichtbaar. Hij toont ons het maakproces. De sporen ervan zijn een belangrijk onderdeel van de sculpturale expressie. Vooral eens uit het gips valt dit op, namelijk wanneer er een bronzen versie wordt vervaardigd. Soms wordt het metaal zelfs bepoederd gelaten zoals het uit de mal te voorschijn komt.

Johan Tahon kent zijn klassiekers waaronder hij graag Wilhelm Lehmbruck, Minne en Rodin aanhaalt. Als tijdgenoot waardeert hij in hoge mate Thierry Decordier, die zwarte duivels maakt en bij de jonge garde heeft hij een goed oog in Renato Nicolodi, die met het machtsgehalte van constructies begaan is. Het belangrijkste blijft natuurlijk dat er zoiets bestaat als 'een' Tahon.

En vanaf dit academiejaar staat er nu ook een Tahon van vijf meter hoog aan de nieuwe ingang van de VUB-campus. De titel luidt *Eros-Eroos*, de dubbele 'oo' verwijst naar de omega van de Griekse schrijfwijze en is tevens een tip dat het hier om de mythologie gaat en niet om de aanduiding van een bordeel, zoals dat vroeger in Athene het geval was, maar dan uiteraard wat discreter.

Vanaf dit academiejaar staat er nu ook een Tahon van vijf meter hoog aan de nieuwe ingang van de VUB-campus

Belangrijk, weet Aristoteles ons al te vertellen, is dat het in de kosmogonie niet om een toestand gaat, zoals gelijkaardige concepten als 'Aarde, Nacht,...', maar om een kracht. Eroos verenigt alles en uit die vereniging zijn de onsterfelijke goden geboren, verhaalt Aristophanes in *De Vogels*. Volgens Hesiodus zou hij de eerste geweest zijn om uit de Chaos tevoorschijn te komen. Hij wordt als 'een eerste beweger' beschouwd om nog eens bij Aristoteles te rade te gaan. Inderdaad, weg van de mythologie, gaat hij ook in de filosofie een rol spelen. Empedocles geeft hem de kracht, samen met Aphrodite, de tegenstrijdige elementen te verenigen. Het is ook het centrale thema van het *Symposium*, de meest bekende dialoog van Plato. Eros is aantrekkingskracht. Een gepast symbool aan de ingang van de VUB: leerplezier, studiekracht, beweging, vereniging, gedrevenheid ... en de rest zullen we maar zelf censureren.

Johan Tahon 'Amygdala' © Gert Jan van Rooij